

Sygn. akt III KK 275/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący)

SSN Marek Siwek

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

Protokolant Emilia Bieńczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna
w sprawie J. K.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 14 czerwca 2022 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II AKa [...]

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w B.

z dnia 10 października 2018 r., sygn. akt III K [...],

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] i sprawę
przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 10 października 2018r. o sygn. akt III K [...] J. K. został uznany za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów, z uwzględnieniem treści art. 4 § 1 k.k. i stanu prawnego obowiązującego w dniu 20 marca 2015 r. oraz przyjęciem, że działając w ramach ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k. dopuścił się czynu mu zarzucanego w pkt. I aktu oskarżenia z ustaleniem, że wprowadził pokrzywdzonego w błąd co do swoich możliwości finansowych i zamiaru zapłaty za zakupiony towar, a czyn ten dotyczył mienia znacznej wartości i stanowił przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; a czynu zarzucanego mu w pkt. II aktu oskarżenia z tym ustaleniem, że wprowadził pokrzywdzonego w błąd co do swoich możliwości finansowych i zamiaru zapłaty za zakupiony towar, a czyn miał miejsce w okresie od 3 marca do 20 marca 2015 r. i stanowił przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Za popełnienie tych czynów, na podstawie art. 294 § 1 k.k., przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k., wymierzono mu karę trzech lat pozbawienia wolności; na podstawie art. 46 § 1 k.k., przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. i zobowiązano do naprawienia w części szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę kwoty 726.913,44 zł na rzecz Spółki Akcyjnej E. z siedzibą w W. Orzeczenie Sądu Okręgowego w B. zawierało również stosowne rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu.

Apelację od przedmiotowego wyroku wniósł obrońca oskarżonego, który zarzucił naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na jego treść, a mianowicie art. 391 k.p.k., poprzez odczytanie zeznań świadków M. K. i T. w sytuacji, gdy konieczne było przesłuchanie tych osób bezpośrednio przed Sądem orzekającym; art. 167 k.p.k., poprzez nie podjęcie skutecznych działań dla ustalenia miejsca pobytu wyżej wymienionych osób w sytuacji gdy ich zeznania były kluczowe dla poprawnego wyrokowania, naruszenie podstawowych zasad postępowania karnego poprzez odwoływanie się do analogii, naruszenie zasady obiektywizmu i in dubio pro reo przy jednoczesnym przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów i polemice z wytycznymi Sądu Odwoławczego, przy ich częściowym pominięciu (brak ustaleń co do nabycia spółki P. i podjęcia próby przesłuchania S. K.); błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu,

iż oskarżony wprowadził w błąd któregośkolwiek ze swoich kontrahentów co do swojej sytuacji finansowej i zamiaru zapłaty w sytuacji, gdy jak to wynika z wyjaśnień oskarżonego i przebiegu transakcji jego partnerzy, zgodnie z logiką i doświadczeniem życiowym musieli mieć świadomość położenia w jakim oskarżony się znalazł w szczególności po nieuregulowaniu należności przez swoich odbiorców. W konsekwencji tych zarzutów obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, względnie - w razie uznania, iż istnieje możliwość wydania orzeczenia reformatoryjnego, o uniewinnienie oskarżonego.

Na skutek rozpoznania złożonego środka odwoławczego Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 30 listopada 2020r. sygn. akt II AKa [...] zaskarżony wyrok Sądu I instancji utrzymał w mocy oraz rozstrzygnął w zakresie kosztów procesu.

Od wyroku Sądu odwoławczego kasację wywiódł obrońca, który zaskarżył wyrok na korzyść oskarżonego J. K.. Na podstawie art. 523 § 1 w zw. z art. 526 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił: „Rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść wyroku tj. art. 443 kpk w zw. z art. 442 Kpk poprzez ich niezastosowanie i utrzymanie wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 10.10.2018 r. III K [...] w mocy mimo, że Sąd ten będąc związany granicami przekazania sprawy określonymi w wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23.01.2018r. II Aka [...] nie mógł wymierzyć oskarżonemu kary wyższej niż 2 lata pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia”

W konsekwencji tak postawionego zarzutu obrońca, w oparciu o treść art. 537 § 1 i 2 k.p.k., wniósł o „uchylenie zaskarżonego wyroku w części, tj w p-kanie I”

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na złożoną kasację, w oparciu o treść art. 530 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 k.p.k. wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja, jakkolwiek obarczona istotnymi mankamentami natury formalnej, okazała się zasadna. Ściślej rzecz ujmując, trafne okazało się stanowisko obrońcy skazanego, który dopatrywał się zaistnienia w sprawie pośredniego naruszenia

zakazu reformationis in peius. Okoliczność ta została wyeksponowana w sposób opisowy. Zostało to dokonane, w sposób nieco zawoalowany, prócz samego zarzutu także w treści uzasadnienia. obrońca nie wskazał natomiast in extenso prawidłowych podstaw do wzruszenia wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. Bezpośrednio dopatrywał się bowiem naruszenia art. „443 kpk w zw. z art. 442 Kpk”, co nie było właściwe w realiach tej sprawy. obrońca nota bene nie określił właściwie zakresu złożonego środka odwoławczego oraz nie sformułował również w sposób prawidłowy wniosków. Na tle postawionego zarzutu nie było wszakże właściwe domaganie się częściowego uchylecia wyroku Sądu Odwoławczego. Brakowało nadto wskazania co do dalszych losów tego postępowania. Zakładając bowiem skuteczność postawionego zarzutu, to postępowanie karne przeciwko oskarżonemu nie może być wszakże pozostawione bez dalszych, następczych, decyzji procesowych.

Dla bliższego zobrazowania opisanego wyżej zagadnienia skutkującego uchyleciem wyroku Sądu odwoławczego należy wskazać, że postępowanie przeciwko J. K. toczyło się dwukrotnie przed sądami obu instancji. Sąd Okręgowy w B. w chronologicznie pierwszym wyroku, wydanym w dniu 4 sierpnia 2017 roku w sprawie o sygn. akt III K [...], uznał J. K. za winnego popełnienia ciągu przestępstw kwalifikowanych z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za co na podstawie art. 294 § 1 k.k. i art. 91 § 1 k.k., wymierzył mu karę dwóch lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił, w oparciu o treść art. 69 § 1 i 2 i art. 70 § 1 pkt 1 k.k., na pięcioletni okres próby. Od tego wyroku apelacje wnieśli obrońca oskarżonego oraz pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych. obrońca podniósł zarzut błędu w ustaleniach faktycznych oraz obraży przepisów postępowania, mające wpływ na treść orzeczenia i wnosił o uniewinnienie oskarżonego lub uchylecie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego E. sp. z o.o. podniósł rażącą niewspółmierność wymierzonej oskarżonemu kary, domagając się wymierzenia mu kary sześciu lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności. Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego Ł. R. podniósł rażącą niewspółmierność kary, domagając się z kolei wymierzenia J. K. kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 23 stycznia

2018 roku, sygn. akt II AKa [...], uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B. Sąd odwoławczy w części podzielił stanowisko obrońcy, dopatrując się konieczności przeprowadzenia określonych czynności dowodowych. Stał nadto na stanowisku, że apelacje pełnomocników oskarżycieli posiłkowych okazały się zasadne w zakresie istnienia podstaw do zastosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary. Nie podzielił natomiast stanowiska pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego E. sp. z o.o. co do potrzeby wymierzenia oskarżonemu surowszej kary pozbawienia wolności. Procedując ponownie Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 10 października 2018 roku w sprawie zawisłej pod sygnaturą akt III K [...] wymierzył natomiast J. K. karę trzech lat pozbawienia wolności. Orzeczenie to zostało następnie w całej rozciągłości zaaprobowane przez Sąd odwoławczy.

Trafna po części była konstatacja prokuratora, że obrońca nie podniósł wprost zarzutu obrazy art. 440 k.p.k., lecz skoncentrował się na zarzutach pierwotnych, które należało podnieść w apelacji. Prokurator in casu przyjął jednak zbyt formalistyczne stanowisko. Nie można było bowiem podzielić stanowiska oskarżyciela, że zarzut ten został przez obrońcę niepodniesiony, gdyż zarówno z treści opisu zarzutu, jak i jego uzasadnienia można wyinterpretować, że zarzut dotyczy naruszenia art. 440 k.p.k., gdyż wobec J. K. orzeczono karę wyższą, aniżeli była dopuszczalna w obliczu procesowej egzystencji zakazu reformationis in peius. Jeśli chodzi o uzasadnienie to wskazuje na to m. in. akapit zawarty na s. 3 kasacji: „Mimo tych ograniczeń, ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w B. wymierzył oskarżonemu karę bezwzględną 3 lat pozbawienia wolności podczas gdy mógł orzec najwyżej karę 2 lat pozbawienia wolności. Przekroczył więc granice w jakich nastąpiło przekazanie. Z powyższych wytycznych Sądu Apelacyjnego wynika bowiem, że apelacje oskarżycieli posiłkowych co do wymiaru kary były niezasadne. Błąd ten przeniknął do postępowania apelacyjnego, które nie skontrolowało orzeczenia pierwszoinstancyjnego w tym zakresie. Apelacja obrońcy nie podnosiła wprawdzie tego zarzutu jednak nie oznacza to że Sąd odwoławczy nie był uprawniony przynajmniej do wydania orzeczenia reformatoryjnego w tym zakresie. Ze względu na treść art. 433 § 1 KPK Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w zakresie zaskarżenia, a nie w zakresie zarzutów apelacyjnych. (Postanowienie

Sądu Najwyższego - Izba Karna z 2014-04-08, IV KK 68/14). Apelacja obrońcy była zwrócona przeciw całemu rozstrzygnięciu, a więc nie ograniczało to sądu odwoławczego w poddaniu kontroli choćby w tym zakresie ponownego orzeczenia Sądu I instancji.”

Trzeba też nadmienić, że w świetle art. 523 § 1 k.p.k. zasadność kasacji winna być oceniana z punktu widzenia skutecznego wykazania wystąpienia okoliczności wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. bądź określonego naruszenia prawa i to o charakterze rażącym oraz przedstawienia przekonujących argumentów, że to uchybienie wywarło istotny wpływ na treść wyroku. Nie przesądza więc o tym wyłącznie sam obowiązek poprawnego wskazania przez profesjonalny podmiot konkretnego, numeracyjnie wskazanego przepisu, którego naruszenia się dopatruje. Minimalny standard skutecznego wykazania naruszenia prawa, mimo braku poprawnego przypisania przepisu, został natomiast w kasacji dochowany. Tym samym uznać należało, że zarzut, mimo określonych mankamentów, mieścił się w granicach kasacyjnego zaskarżenia.

Procesowa konfiguracja niniejszego postępowania wskazuje natomiast na to, że doszło do naruszenia pośredniego zakazu reformationis in peius. Jeżeli część zarzutów na niekorzyść oskarżonego, podniesionych w apelacji, nie została podzielona przez Sąd odwoławczy (co miało miejsce w niniejszej sprawie w zakresie sankcji), to w tej części sąd ponownie rozpoznający sprawę nie ma kompetencji do pogorszenia sytuacji procesowej oskarżonego. Wymierzenie J. K. surowszej kary, to jest trzech lat pozbawienia wolności, w obliczu uprzedniego wymierzenia mu kary dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres pięciu lat tytułem próby (vide wyrok SO w B. z dnia 4 sierpnia 2017r., III K [...], k. 309-310) bez wątplenia stanowiło przejaw pogorszenia sytuacji procesowej oskarżonego. W konsekwencji Sąd odwoławczy winien ocenić zaistniałą sytuację w pryzmacie art. 440 k.p.k., a więc niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

